1-ŞÖBA · VETERINARIYA MEDITSINASI VA HAYVONLAR SALOMATLIGI

UDK 619:615.33:616-084

CHORVACHILIK XO‘JALIKLARIDA ANTIBIOTIKOREZISTENTLIKNING OLDINI OLISH VA VETERINARIYA-SANITARIYA NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH

S.A.Ashurov, v.f.n., dotsent, M.A.Рузиев- ассисент, Ш.И.Элмаматов-стажер укитувчи, Самарканд давлат ветеринария медитцинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети Тошкент филиали. Д.Х.Эгамова Пойарик тумани озик-овкат махсулотлари хавфсизлиги инспекцияси мутахассиси.

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311018

NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus

SAHIFALAR
118–120

NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Ashurov S.A., Рузиев M.A., Элмаматов Ш.И., Эгамова Д.Х. Chorvachilik xo‘jaliklarida antibiotikorezistentlikning oldini olish va veterinariya-sanitariya nazoratini takomillashtirish // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 118–120. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311018

ANNOTATSIYA *Maqolada chorvachilikda antibiotikorezistentlikning shakllanish omillari, veterinariya-sanitariya ahamiyati va profilaktika yo‘nalishlari tahlil qilingan. Antibakterial preparatlardan asossiz foydalanish, laboratoriya diagnostikasining yetarli emasligi hamda bioxavfsizlik talablariga rioya qilmaslik rezistent mikroorganizmlar tarqalishiga ta’sir etuvchi omillar sifatida baholangan. Ilmiy manbalar asosida antibiotiklarni oqilona qo‘llash, mikrobiologik monitoring va immunoprofilaktikani takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

АННОТАЦИЯ *В статье анализируются факторы формирования антибиотикорезистентности в животноводстве, ветеринарно-санитарное значение и направления профилактики. Необоснованное использование антибактериальных препаратов, недостаточная лабораторная диагностика и несоблюдение требований биобезопасности оценивались как факторы, влияющие на распространение резистентных микроорганизмов. На основе научных источников разработаны рекомендации по рациональному применению антибиотиков, совершенствованию микробиологического мониторинга и иммунопрофилактики.*

ABSTRACT *The article analyzes the factors of antibiotic resistance formation in animal husbandry, its veterinary and sanitary significance, and directions for prevention. Unjustified use of antibacterial drugs, inadequate laboratory diagnostics, and non-compliance with biosafety requirements were assessed as factors influencing the spread of resistant microorganisms. Based on scientific sources, recommendations have been developed for the rational use of antibiotics, microbiological monitoring, and the improvement of immunoprophylaxis.*

KALIT SO‘ZLAR *antibiotikorezistentlik, chorvachilik, antibiotiklar, mikroorganizmlar, monitoring, bioxavfsizlik, immunoprofilaktika.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА *антибиотикорезистентность, животноводство, антибиотики, микроорганизмы, мониторинг, биобезопасность, иммунопрофилактика.*

KEYWORDS *antibiotic resistance, animal husbandry, antibiotics, microorganisms, monitoring, biosafety, immunoprophylaxis.*

KIRISH

Chorvachilikda infeksion kasalliklarni davolash va oldini olishda antibiotiklar muhim ahamiyatga ega. Biroq ulardan nazoratsiz va asossiz foydalanish mikroorganizmlarning antimikrob preparatlarga chidamliligini kuchaytiradi. Bu esa davolash samaradorligining pasayishi, infeksion kasalliklarning tarqalishi va chorvachilik mahsulotlari xavfsizligiga tahdid tug‘dirishi mumkin [1, 2].

Antibiotiklarga chidamli bakteriyalar oziq-ovqat mahsulotlari, suv, tuproq va hayvonlar bilan bevosita aloqa orqali tarqalishi mumkin. Shu sababli ushbu muammoni bartaraf etish veterinariya, tibbiyot va ekologiya sohalarining hamkorligini talab qiladi [3].

Tadqiqot maqsadi. Chorvachilikda antibiotikorezistentlikning shakllanish omillarini tahlil qilish hamda uni kamaytirishga qaratilgan veterinariya-sanitariya nazoratini takomillashtirish yo‘nalishlarini ilmiy asoslash.

MATERIALLAR VA TADQIQOT USULLARI

Tadqiqotda Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST), FAO va Butunjahon hayvonlar salomatligi tashkiloti (WOAH) tavsiyalari hamda antibiotikorezistentlik bo‘yicha ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi [1–4]. Qiyosiy tahlil, ilmiy umumlashtirish va tizimli baholash usullaridan foydalanildi. Tadqiqot adabiyotlar sharhiga asoslangan bo‘lib, mustaqil laboratoriya tajribalari o‘tkazilmagan.

TADQIQOT NATIJALARI VA ULARNING MUHOKAMASI

Ilmiy manbalar tahlili antibiotikorezistentlikning shakllanishida antibakterial preparatlarni noto‘g‘ri tanlash, me’yorsiz qo‘llash va kasalliklarni laboratoriya tashxisisiz davolash muhim o‘rin tutishini ko‘rsatadi. Antibiotiklar ta’sirida sezgir bakteriyalar kamayib, chidamli shtammlar saqlanib qolishi mumkin. Rezistentlik genlarining bakteriyalar o‘rtasida almashinishi esa ushbu jarayonning tarqalishini tezlashtiradi [1, 2].

1-jadval. Antibiotikorezistentlikning asosiy xavf omillari va profilaktik choralari

Xavf omillari	Profilaktik tadbirlar
Antibiotiklarni tashxissiz qo‘llash	Bakteriologik tekshiruv va antibiogramma
Preparatlarni asossiz takroriy qo‘llash	Davolash tarixini nazorat qilish
Sanitariya talablarining buzilishi	Dezinfeksiya va bioxavfsizlik
Infeksion kasalliklar profilaktikasining sustligi	Vaksinatsiya va epizootik monitoring
Antibiotik qoldiqlarining nazoratsizligi	Mahsulotlarni laboratoriya tekshiruvidan o‘tkazish

Veterinariya amaliyotida antibiotiklarga sezuvchanlikni aniqlash davolash vositalarini asosli tanlash imkonini beradi. Xususan, *Escherichia coli*, *Salmonella spp.* va *Staphylococcus spp.* kabi bakterial qo‘zg‘atuvchilarning antimikrob preparatlarga sezuvchanligini muntazam baholash muhim hisoblanadi.

2-jadval. Antibiotikorezistentlik monitoringining asosiy yo‘nalishlari

Nazorat yo‘nalishi	Amaliy ahamiyati
Bakteriologik tekshiruv	Infeksiya qo‘zg‘atuvchilarini aniqlash

Antibiotikogramma	Samarali preparatni tanlashga koʻmaklashish
Antibiotiklar sarfini hisobga olish	Asossiz qoʻllashni cheklash
Mahsulotlar xavfsizligini nazorat qilish	Antibiotik qoldiqlarini aniqlash
Immunoprofilaktika	Ayrim infeksion kasalliklarning oldini olish

Antibiotikorezistentlikni kamaytirishda bioxavfsizlik, hayvonlarni toʻlaqonli oziqlantirish, sanitariya-gigiyena va immunoprofilaktika tadbirlarini kompleks tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Probiotik va prebiotiklardan foydalanish ayrim sharoitlarda ichak mikrobiotasini qoʻllab-quvvatlashi mumkin, biroq ular antibiotiklarning universal oʻrnini bosmaydi.

Veterinariya-sanitariya nazoratini takomillashtirish uchun antibiotiklarni veterinariya mutaxassisi koʻrsatmasi asosida qoʻllash, laboratoriya natijalarini hisobga olish va davolash samaradorligini muntazam baholash maqsadga muvofiq. Shu bilan birga, sut va goʻsht mahsulotlarida antibiotik qoldiqlarini tekshirish hamda preparatlarning organizmdan chiqib ketish muddatlariga rioya qilish oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning zarur shartidir [2, 4].

XULOSA

1. Chorvachilikda antibiotikorezistentlikning rivojlanishi antibakterial preparatlardan asossiz foydalanish, laboratoriya nazoratining yetarli emasligi va bioxavfsizlik talablarining buzilishi bilan bogʻliq.
2. Bakteriologik diagnostika, antibiotiklarga sezuvchanlikni aniqlash va muntazam monitoring davolash samaradorligini oshirish hamda rezistent shtammlar tarqalishini cheklashga xizmat qiladi.
3. Immunoprofilaktika, sanitariya-gigiyena va oqilona oziqlantirish tadbirlarini kompleks amalga oshirish antibiotiklarga boʻlgan ehtiyojni kamaytirishi mumkin.
4. Antibiotikorezistentlikka qarshi kurashishda «Yagona salomatlik» konsepsiyasiga asoslangan veterinariya-sanitariya nazorati tizimini rivojlantirish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Health Organization. *Global Action Plan on Antimicrobial Resistance.* Geneva: WHO, 2015.
2. World Organisation for Animal Health. *Terrestrial Animal Health Code. Chapter 6.10. Responsible and Prudent Use of Antimicrobial Agents in Veterinary Medicine.* Paris: WOAH, 2024.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Antimicrobial Resistance.* Rome: FAO. https://www.fao.org/one-health/areas-of-work/antimicrobial-resistance
4. World Organisation for Animal Health. *List of Antimicrobial Agents of Veterinary Importance.* Paris: WOAH, 2024.
5. Zabrovskaya A.V. Chuvstvitelnost k antimikrobnym preparatam mikroorganizmov, vydelennykh ot selskokhozyaystvennykh zhivotnykh i iz produktsii zhivotnovodstva // Veterinarnaya farmakologiya. 2012. № 5. S. 20–24. *(Rekvizitlari tekshirilishi lozim.)*